

Standpunt Online leren (30 april 2014)

1. LEREN IN HET DIGITALE TIJDPERK

1.1 WORDT HET ONDERWIJS VAN DE TOEKOMST ONDERSTEUND DOOR ICT?

ICT mag voor VVS in ieder geval **geen doel op zich** worden. Het kan zeker waardevol zijn als ondersteuning, maar dit moet binnen het vak passen en is afhankelijk van verschillende factoren zoals het aantal studenten, de soorten lesvormen,... Wanneer er technologie gebruikt wordt, dan moet die **toegankelijk** zijn **voor iedereen**. Dat kan bijvoorbeeld door het ter beschikking stellen van laptops voor studenten die zich dat niet kunnen veroorloven.

Indien men online lessen organiseert, moet men zorgen dat er nog genoeg *incentives* zijn voor studenten om bezig te zijn met de leerstof tijdens het academiejaar. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van oefenlessen, waarin de online gegeven theorie verder wordt ingeoefend en er ruimte is voor differentiatie. Het organiseren van online lessen mag zeker **niet leiden tot het verminderen van het aantal contacturen**. Het sociale aspect van het leerproces is hiervoor te belangrijk, de studenten mogen niet de prikkel verliezen om met de leerstof aan de slag te gaan voor de start van de examens. Online lessen moeten altijd deel uitmaken van het zogenaamde *blended learning*, de combinatie van online lessen en contactonderwijs, en mag niet louter *e-learning* zijn (d.w.z. de vorm van leren die gebruik maakt van een computernetwerk). Er moet wel **rekening gehouden worden met de werkdruk**. Van studenten die al de hele dag les hebben, mag men niet verwachten dat ze 's avonds of in het weekend nog eens een hele hoop online lessen volgen. Voor studenten met een beperkt aantal uur aan hoorcolleges kan dit uiteraard wel. **Aan de docenten moeten er centraal tools aangereikt worden** om meer te kunnen inzetten op *blended learning*.

De bestaande technologie, namelijk de **online leerplatformen**, moet **gebruiksvriendelijker en toegankelijker** gemaakt worden. Ze moeten aan de noden van de huidige studenten voldoen en steeds aangepast kunnen worden. Concreet vindt VVS dat **alle instellingen** zouden moeten **samenwerken aan gezamenlijk, laagdrempelig leerplatform, waarvan alle mogelijkheden benut worden**. Al het leermateriaal zou geïntegreerd moeten zijn, er moet een toegankelijk forum zijn waar professoren controle over hebben, er moet plaats zijn voor zelftests,...

1.2 ICT IN DE OPLEIDING

De meeste studenten beginnen aan hun opleiding in het hoger onderwijs met een basiskennis ICT. Voor studenten die op dit vlak echter nog niet zo sterk staan (bijvoorbeeld mogelijk herintreders, buitenlandse studenten,...) wil VVS dat er **goede**

basishandleidingen komen en dat **de mogelijkheid** wordt gecreëerd **om een basiscursus ICT te volgen**. Op die manier krijgt iedereen de kans om met dezelfde basiskennis ICT aan een opleiding te beginnen. Bovendien moet er duidelijkheid zijn over de basiscompetenties ICT die je nodig hebt om aan een opleiding te beginnen. Net zoals de taalvereisten voor een opleiding, moeten ook **de ICT-vereisten vermeld worden**. Hieronder valt ook de informatie **of het al dan niet nodig is een laptop ter beschikking te hebben** voor de opleiding. Studenten kopen op dit moment soms onnodig een laptop, omdat ze denken die nodig te zullen hebben voor de opleiding. Duidelijke informatie kunnen onnodige kosten tegengaan.

In de opleidingen zelf moeten **informatievaardigheden** opgenomen worden **in de eindcompetenties**. Dat zijn de vaardigheden die nodig zijn om informatie te vinden, te selecteren en te evalueren. Het is namelijk belangrijk dat het hoger onderwijs de studenten vormt tot kritische burgers, ook wat betreft het omgaan met de overvloed aan informatie. Dit hangt samen met de opleiding en haar eindtermen en kan in verschillende vakken aan bod komen. Er moet dus ook **voldoende begeleiding** voorzien worden doorheen de opleiding zodat de studenten die eindcompetentie kunnen behalen.

Indien van de studenten een **basiskennis ICT** wordt verwacht, spreekt het voor zich dat de **docenten** over diezelfde basiskennis beschikken. VVS wil dat hier genoeg aandacht aan wordt besteed in de docentenopleiding. Voor de docenten die al aan de slag zijn, moet de mogelijkheid bestaan een test te doen en bij een negatief resultaat een remediëringstraject te volgen.

In het kader van duurzaamheid ten slotte, pleit VVS ervoor dat **het verplicht indienen van taken op papier zoveel mogelijk moet vermeden worden**. Vooral de masterproef, die bij sommige opleidingen zelfs vijfmaal op papier moet ingediend worden, is een immense papierverspilling en niet meer van deze tijd. Archieven worden volop gedigitaliseerd dus de meerwaarde van het indienen op papier is miniem. Met betrekking tot de rechtsgeldigheid van documenten kan VVS begrijpen dat er nog één papieren exemplaar gevraagd wordt, maar niet meerdere. VVS wil er bij de instellingen dan ook op aandringen de faculteiten te vragen alle taken, bachelor- en masterproeven zoveel mogelijk digitaal te laten indienen.

2. OPEN EDUCATIONAL RESOURCES

2.1 DIGITAAL STUDIEMATERIAAL

Er komt een generatie aan die met tablets is opgegroeid en daar moet het hoger onderwijs op voorbereid zijn. Toch vindt VVS dat de keuze voor pen en papier of tablet aan de student moet zijn. Beide vormen van materiaal moeten beschikbaar blijven en even goed uitgewerkt zijn. **Er moet dus wel ingezet worden op het beschikbaar stellen van gratis digitaal studiemateriaal; dit is duurzamer en vaak efficiënter**. Maar voor de studenten die dat wensen moet er nog altijd de mogelijkheid bestaan een papieren versie van het studiemateriaal te krijgen.

Het digitaal studiemateriaal moet beschikbaar zijn in een format waarin efficiënt met het materiaal gewerkt kan worden (bijv. fluoresceren en annoteren in de tekst moet mogelijk zijn) en indien nodig moeten hiervoor de juiste apps en tools ontwikkeld worden.

Het studiemateriaal dat gratis digitaal beschikbaar moet zijn, is het materiaal dat ontwikkeld werd door lesgevers van de instellingen. Het gaat hier dus om syllabi of ander leermateriaal ontwikkeld door lesgevers. **De trend om syllabi in (een duurdere) handboekvorm aan te bieden, vindt VVS pervers. Het mag niet de bedoeling zijn geld te verdienen aan verplicht studiemateriaal via de studenten.** Daarom pleit VVS ervoor al het verplichte studiemateriaal gratis digitaal aan te bieden. De instellingen kunnen hier toezicht op houden.

Auteursrechten mogen geen belemmering hiervoor zijn. Het materiaal op zich kan misschien geld kosten, maar het mag geen geld kosten voor de studenten.

2.2 DIGITAAL LEERMATERIAAL GRATIS TOEGANKELIJK VOOR IEDEREEN

VVS wil niet enkel gratis digitaal studiemateriaal voor studenten, maar wil ook dat de instellingen ingaan op de oproep van de UNESCO om **leermateriaal voor iedereen gratis toegankelijk te maken**¹. VVS onderschrijft de argumenten die in die verklaring worden aangehaald. Iedereen heeft recht op onderwijs en *open educational resources* zijn de ideale manier om beschikbaar leermateriaal voor een zo breed mogelijk publiek toegankelijk te maken. Ook in het kader van levenslang leren kan dit een belangrijke stap zijn. Kennis moet gratis toegankelijk zijn en mag nooit het onderwerp zijn van winstbejag.

Hoewel het gratis delen van het studiemateriaal met iedereen misschien angstaanjagend klinkt voor de instellingen, ziet VVS veel voordelen. Naast bovengenoemde argumenten, kan het ten eerste **de kwaliteit van het materiaal** alleen maar **ten goede komen**. Er kan aan de ene kant een positieve concurrentie tussen de instellingen ontstaan, wat de kwaliteit alleen maar kan bevorderen. Aan de andere kant is het ook mogelijk dat de instellingen de krachten bundelen en beslissen verder samen leermateriaal te ontwikkelen.

VVS denkt niet dat dat zal leiden tot eenheidsworst of dat de instellingen hierdoor bepaalde troeven zouden kwijtspelen. Onderwijs is veel meer dan enkel het leermateriaal en de manier van les geven of de focus die gelegd wordt zijn twee van de vele factoren waarin de instellingen zich nog altijd van elkaar kunnen onderscheiden.

Ten tweede is het voor de studenten interessant **verschillende bronnen te kunnen raadplegen**. Hoe meer professioneel ontwikkeld leermateriaal gratis toegankelijk is, hoe meer perspectieven toegankelijk zijn voor studenten. Dat kan enkel positieve effecten hebben.

---

¹ Paris OER declaration, UNESCO (2012, Parijs).

Ten derde kan die toegankelijkheid de **virtuele mobiliteit bevorderen**. Wat dat voor VVS net inhoudt, wordt in de volgende paragrafen besproken.

2.3 VIRTUELE MOBILITEIT

VVS ziet virtuele mobiliteit als een online les of cursus die gevolgd wordt. Er zijn veel studenten die bepaalde professoren eens zouden willen horen spreken, zonder daarvoor naar het buitenland te moeten. De recente trend naar digitalisering van lessen maakt dat ook mogelijk. VVS wil dat ook hier op ingezet wordt.

We willen echter niet dat dit meegerekend wordt als internationale mobiliteit. Virtuele mobiliteit mag dus niet meetellen om het streefpercentage van 33% internationale mobiliteit te behalen. Het is echter wel een goed middel om aan *internationalisation at home* te doen. Het is met andere woorden een mooie extra voor wie niet kan of wil op Erasmus gaan maar het mag niet raken aan de normale internationale mobiliteit.

2.4 OPEN EDUCATIONAL RESOURCES EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Bert Geers, adviseur ICT4 development bij de TU Delft, ziet in open educational resources mogelijkheden voor ontwikkelingssamenwerking². VVS staat helemaal achter dat idee en wil de instellingen aanmanen die piste te onderzoeken. Om ontwikkelingssamenwerking te kunnen zijn, moet er wel meer gebeuren dan louter het materiaal aan te bieden aan de instellingen. Er moet ook een kader aangeboden worden waarin het materiaal kan gebruikt worden, mits de nodige voorzieningen aanwezig zijn om van dit materiaal gebruik te maken.

3. MASSIVE OPEN ONLINE COURSES: CONCURRENTIE OF VERRIJKING?

3.1 MOOCS IN VLAANDEREN

In Vlaanderen zien we MOOC's als **een nuttige aanvulling op of alternatief voor hoorcolleges**. Indien MOOC's als alternatief naast hoorcolleges zouden bestaan, wil VVS

---

² Ytsma M. en Van de Meent Y. Uit nood geboren online studies zijn onverwacht succes. Transfer, nr.4, pp.18-19.

erop wijzen dat de hoorcolleges zeker moeten blijven bestaan voor de studenten die verkiezen naar de les te gaan. **Het mag niet de bedoeling zijn dat MOOC's op lange termijn de reguliere lessen gaan vervangen.** De eigenheid van de MOOC's mag niet verloren gaan. MOOC's zijn meer dan filmpjes, en dit omdat aanvullende oefeningen, taken, mogelijkheid tot interactie over de leerstof enz. hier ook deel van uitmaken. Voor VVS is het noodzakelijk dat dit aspect niet vergeten wordt.

MOOC's kunnen bovendien interessant zijn voor bepaalde doelgroepen. **Voor werkstudenten en studenten met beperkte mobiliteit** kunnen zij **de nodige flexibiliteit en omkadering** bieden, terwijl ze voor laatstejaarsstudenten van het secundair kunnen dienen **als hulpmiddel bij de oriëntering.** Instellingen kunnen hier op inzetten als 'eerlijke' reclame. Aangezien de MOOC's gratis toegankelijk zijn voor iedereen, kunnen kwaliteitsvolle MOOC's voor een positieve uitstraling zorgen. Dit mag echter niet de enige drijfveer van de instellingen worden, het kan slechts gezien worden als een positief neveneffect. Om dit te garanderen moeten de instellingen aandacht hebben voor **een blijvende kwaliteit** van de MOOC's. Net zoals hoorcolleges moeten MOOC's immers meegaan met hun tijd; ze moeten daarom regelmatig geüpdatet worden.

Het initiatief tot het organiseren van MOOC's mag **niet van bovenaf opgelegd worden.** De instellingen moeten hierin zelf het initiatief nemen en de meerwaarde ervan inzien. VVS wilt de instellingen aanmoedigen om hiermee te beginnen experimenteren.

3.2 HET VALIDEREN VAN MOOC'S

VVS vindt dat het mogelijk moet zijn MOOC's te volgen van andere universiteiten. Om de kwaliteit hiervan te garanderen, moet het wel aan de Vlaamse instellingen zijn om de MOOC's te selecteren die hiervoor in aanmerking komen. Er moet een verantwoordelijke docent aangesteld worden, die de kwaliteit van de MOOC opvolgt. Ook het examen wordt aan een kwaliteitstest onderworpen. Als dat niet voldoende blijkt, wordt een vervangend examen aan de instelling georganiseerd. Op die manier is er een garantie dat de behaalde resultaten overeenstemmen met de vereisten van de instelling.

MOOC's moeten bovendien, net zoals andere onderwijsactiviteiten, geëvalueerd worden. Als instellingen beslissen zelf geen MOOC's te organiseren, mag dat de studenten van die instelling niet de mogelijkheid ontnemen zelf een MOOC aan een andere instelling te volgen.